

Zuidafrikaanse Verhalen.

Een leesboek voor standaard IV.

DOOR

NICO HOFMEYR,

(Hollandse leeraar aan 't „Normal College”, Pretoria,
en schrijver van vele bekende hollandse werken).

TWEEDE UITGAVE.

T. MASKEW MILLER.

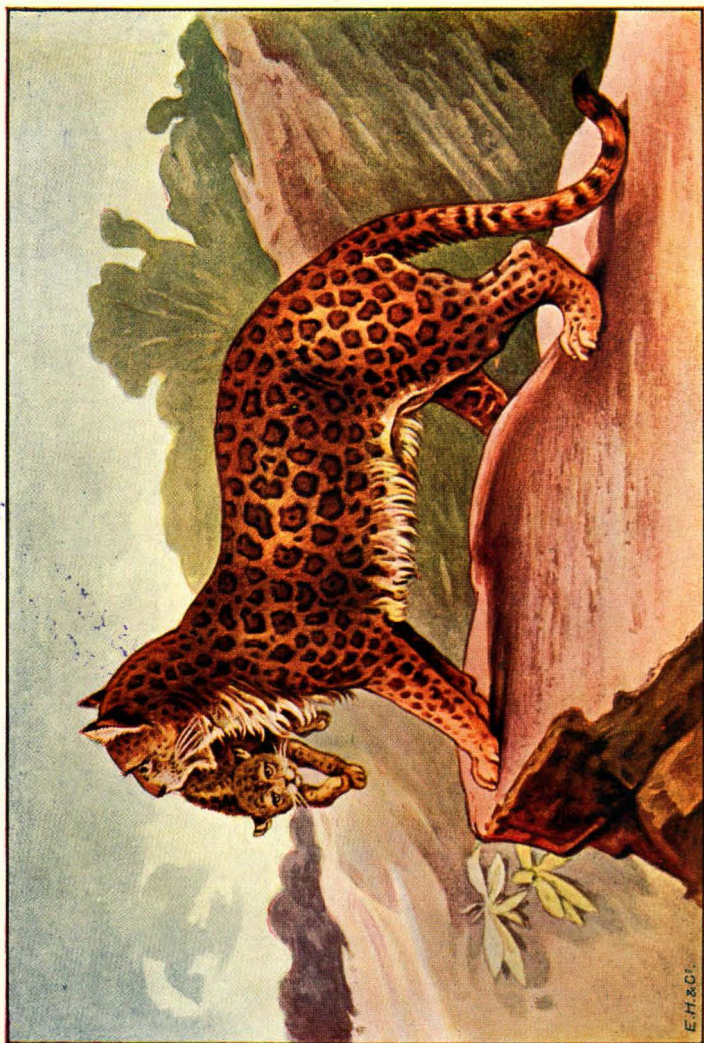
KAAPSTAD.

1914.

SKb

372.412

HOF

EEN AFRIKAANSE LUPERD.

Zuidafrikaanse Verhalen.

Een leesboek voor standaard IV.

DOOR

NICO HOFMEYR,

(Hollandse leeraar aan 't „Normal College”, Pretoria,
en schrijver van vele bekende hollandse werken).

TWEEDE UITGAVE.

*Maskew Miller's
COMPLIMENTS.*

T. MASKEW MILLER.

KAAPSTAD.

1914.

I N L E I D I N G.

Zoals de naam van dit boekje aanduidt, bestaat het uit *Zuidafrikaansche Verhalen*. Die verhalen heb ik uit vele boeken geput, zoals:

Van Riebeeck's Journaal, Van Reenen's Dagboek, de Reisbeschrijvingen van Peter Kolben, Le Vaillant, J. Stuart, Robert Moffat, David Livingstone, Pringle, Thompson, Farewell & King, Di. J. H. Neethling & Andrew Murray, Sir Harry Smith's „Autobiography”, President Kruger's Jacht-verhalen en Theal's „Begin der Z.A. Geschiedenis”.

Uit de inhoud van het boek blijkt het, dat die verhalen meestal met reizen, gevaren te zee en te land, jachtpartijen enz. te doen hebben. Ze zijn dus alleszins berekend om de aandacht onzer Zuidafrikaanse jeugd te pakken en hun leeslust op te wekken. Geen moeite is gespaard om de leeslesjes prettig en boeiend voor onze jeugd te doen zijn. Ook is de wordekeus beperkt tot de woorden, die een beschaafd Hollandsprekend mens in Zuid-Afrika bezigt en begrijpt.

De *Oefeningen* heb ik een heel bescheiden plaatsje *achter* in het boek gegeven, omdat het, mijns inziens, zo hoort. De leesstof is immers *alles* in een goed leesboek. Een goed onderwijzer heeft geen gedrukte oefeningen nodig. Een leerling wil ze niet op dezelfde bladzijde

als zijn mooie „storie” zien, niet waar? Een leesboek is - - om in te lezen!

Ook heb ik met opzet geen vertalingen in de oefeningen toegelaten, omdat een taal *door middel van die taal* moet geleerd en onderwezen worden. Het gelezene moet in hollandse zinnen uitgelegd worden. De kinderen moeten de vragen in 't Hollands *horen* en, al gaat 't in 't begin ook hoe moeilijk, in die taal ook *beantwoorden*. Zo leert men een taal: anders niet. Door vertalingen leert men geen Hollands spreken of schrijven, nog minder denken. De ondervinding heeft mij geleerd, dat zelfs Engels-sprekende kinderen heel spoedig de hollandse vragen van een geschikte onderwijzer leren volgen en in hollandse zinnnetjes beantwoorden. Zo hoort het immers. Vandaar de aard en inhoud der oefeningen in dit boekje. De verstandige onderwijzer voege er nog andere bij!

De *nieuwe spelling* ('t z.g. Kollewijn stelsel) wordt in dit boekje gebruikt.

Prctoria, 1906.

N. HOFMEYER.

I. VADERLANDSLIEFDE.

O Land, zo ruim en vrij,
Zo rijkgekleurd en blij,
Gij zijt mij dier.
Wie ook uw kusten schuw',
Omkranst door rotsen ruw,
En woon liefst hier.

Mijn ouderhuis draagt gij,
Waar ik, zo rein en blij
En teer bemind,
Door moeder werd gewiegd,
Gekust, gevoed, geliefd . . .
Al heb ik haar gegriefd —
Ondankbaar kind!

Uw lucht is mij gezond
En vruchtbaar is uw grond
Naar hartewens.
Ik min uw zonnigheid.
Uw velden uitgebreid,
Door 's Heren hand bereid
Voor vee en mens.

Al wordt gij soms veracht,
Toch zing ik steeds met kracht
En dankbaarheid: —
Ik ben uw eigen zoon,
En hoe men u ook hoon,
Mij zijt gij en schoon,
Zo als gij zijt.

Uw naam weerklinkt in mij
 Als zoetste melodij,
 Waar ik ook ga.
 O! teder is de band
 Mij hechtend aan uw strand,
 Mijn dierbaar Vaderland,
 Zuid-Afrika!

2. 'T EERSTE KERKJE IN ZUID-AFRIKA.

VASCO DA GAMA.

1. 't Is opmerkelijk, hoeveel namen en gebeurtenissen er in de wereld vergeten worden. Het gaat zo in elk land en onder elk volk. Voornamen worden geheel en al uit het oog verloren. Grote feiten worden over het hoofd gezien.

2. Elk kind in Zuid-Afrika heeft van de dood van Francesco D'Almeida gehoord, niet

waar? In de Tafelbaai viel hij in een gevecht met de Hottentotten. Weinigen, echter, hebben ervan gehoord, dat de grote Vasco da Gama ook bijna op onze kusten het leven verloor.

VELOSO TE BERGRIVIER.

3. Het gebeurde aldus: —

Zekere Veloso, een van Da Gama's matrozen, was een grootprater van 't eerste water. Toen Da Gama nu bij de mond van de Bergrivier aan wal stapte om water, hout en vlees te krijgen, waren de Hottentotten zeer vriendelijk. Zij hielpen de Portugezen aan wat deze nodig hadden. Zo kreeg Veloso moed om te pochen, dat hij met ze naar hun kraal zou gaan.

4. Zijn kameraads daagden hem zeker uit, om zijn woord te houden en onze bluffer stapte dapper voort naar de kraal. Toen hij echter een eind van het strand wèg was, werd hij erg bang. Hij zag niets dan wilden om hem. Hij verstond geen woord, dat zij spraken.

Hij ging op de vlucht!

5. De Hottentotten zetten hem achterna. Zij begrepen niets van het spulletje. Zij waren verlegen over de afloop der zaak. Als nieuwsgierige kinderen volgden zij de blanke man op de hielen. Als een boel straatjongens renden ze achter Veloso aan. Zij wilden te weten komen wat hem scheelde.

6. Toen de Portugezen aan 't strand hun landgenoot op die wijze zagen terugstormen, meenden zij dat er verraad in 't spel was.

Te wapen! te wapen! was de kreet. De heidenen zullen ons vermoorden!

Zo ontstond er een gevecht bij de mond van de Bergrivier, waarin Da Gama en nog drie Portugezen gewond werden.

7. Met Bartholomeus Diaz liep het 'n jaar of wat later veel slechter af. Hij had bevel over een schip, dat tot een vloot onder Cabral behoorde. Een hevige storm dreef de schepen uiteen, en tussen de Kaap en

Mosselbaai verdween het schip van Diaz met allen aan boord in de wrede golven.

8. En nu komen wij tot ons kerkje, waarvan het opschrift spreekt.

Een andere vloot ging kort daarop om de Kaap naar de Oost. De bevelvoerder was *Joam da Nova*.

Op 7 Julie 1501, landde hij te Mosselbaai.

9. Daar zag hij een oude schoen aan een boom hangen.

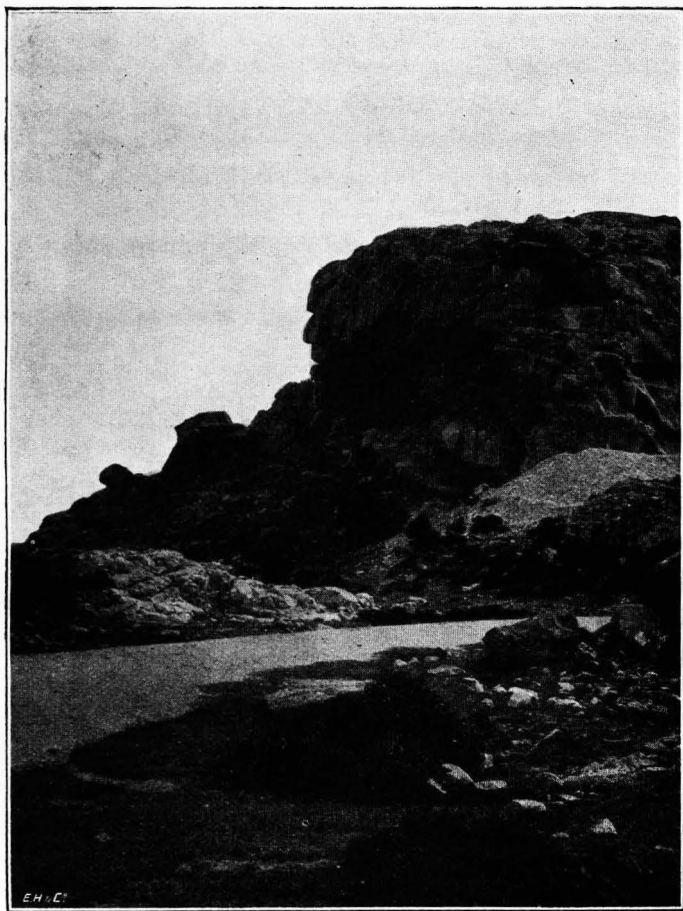
In de schoen vond hij een brief. De brief was door een van Cabrals officieren geschreven, De brief vertelde van het ongeluk, dat de onvergetelike Bartholomeus Diaz getroffen had.

10. Da Nova werd diep bewogen door de droeve tijding. De beroemde baanbreker, ontdekker van de zeeweg naar Indië om de Kaap — de grote Diaz — lag niet verre van Mosselbaai in de wateren begraven!

Laat ons hier een kerkje bouwen, zei de vrome zee-man, hier op de ruwe kust, dicht bij de boom waar wij de brief vonden.

11. Zo geschiedde het. Een stenen kerkje werd op een heuveltje aan de zee te Mosselbaai opgericht: het eerste gebouw, dat op onze zuidkust verrees.

12. Hoe jammer toch, dat er geen enkele steen van dat merkwaardig monument voor het nageslacht bewaard gebleven is! Welk een treffende herinnering aan Bartholomeus Diaz zou zulk een steen in het kaapstadse museum niet geweest zijn!

CAPE ST. BLAISE, MOSSELBAAI.

3 DONA LEONOR DE SOUSA.

1. Menig schip is reeds op Zuid-Afrika's rotsige kust te pletter geslagen. Duizenden zijn op die wijze omgekomen. Men zou een heel boek vol van die ake-
lige schipbreuken kunnen schrijven.

2. Een van de vreselijkste verhalen van die aard is het volgende: - -

In 1552 zeilde er een groot schip van Oost Indië naar Lissabon. Er waren 220 Portugeezen en 400 slaven aan boord. Manuel de Sousa was de kapitein. Zijn edele jonge gade, Dona Leonor was met haar twee zoontjes bij hem.

3. In de maand Junie strandde het vaartuig dicht bij de moed van de Umzimvubu in Pondoland. Tweehonderd vijftig jaar later zou 't engelse schip, de Grosvenor, niet ver van dezelfde plaats op strand lopen. Van de Grosvenor hebben de meeste kinderen van Zuid-Afrika al gelezen, maar van het portugeese schip hebben weinigen gehoord.

4. Het schip sloeg daar aan stukken en meer dan honderd mensen verloren het leven in de branding. Die waren gelukkiger dan de anderen, zoals wij zien zullen.

Men besloot te voet naar Delagoabaai te stappen. Elk jaar ging er een portugees scheepje van Mozambique daarheen om ivoor en goud van de Kaffers te ruilen. Zo hoopten de kapitein en die met hem waren hun landgenoten daar te vinden.

5. Wie kan de lange, bittere reis al langs de kust naar 't noorden beschrijven? — Men leed aan koude

en dorst, honger en uitputting. Men at wilde planten en oesters, mosselen en vis, als die te vinden waren. Elke dag bleven er enigen van het gezelschap achter.

6. Dona Leonor gedroeg zich als een heldin. Zij was de ziel van het gezelschap, de opgewekste van allen. Zij sprak haar man en de anderen elke dag moed in. Weinig wist zij, wat haar nog voor de deur stond.

7. Na vier of vijf maanden bereikten zij Delagoabaai.

Helaas! het portugese scheepje was kort tevoren naar Mozambique weer teruggegaan. Welk een bittere teleurstelling.

8. De kapitein werd half gek van droefheid en zijn vrouw verloor bijna alle moed. Van de vele honderden, die Indië in 't grote schip verlaten hadden, waren er slechts 120 zielen overgebleven.

9. Het ergste van al was, dat zij door een valse Kaffer schandelijk bedrogen werden. Deze ellendeling was het opperhoofd in die delen. Hij gaf voor hun vriend te zijn. Voedsel werd hun voor enige dagen verschaft. Zij rustten van hun vermoeiende reis in zijn kraal uit.

10. Plotseling veranderde het opperhoofd. Hij eiste hun wapenen op! De Portugezen waren te zwak om zich te verzetten. Zij hadden geen moed meer om een nieuwe strijd te beginnen. De wapenen werden hun dus ontnomen.

11. De listige Kaffer verdeelde ze toen in kleine klompjes, die hij naar aparte kralen zond. De kapitein en zijn familie, met nog twintig anderen, vormden één gezelschap. Al hun juwelen en versierselen werden ze ontnomen. Daarna liet de wrede barbaar ze uit de kraal jagen.

12. De overige Portugezen werden ook van hun klederen beroofd en het woeste veld ingezonden.

Slechts acht Portugezen, veertien slaven en drie slavinnen bereikten Mozambique: 25 uit de 660, die aan boord waren!

13. Wat zij omtrent 't lot van de edele Dona Leonor en de haren vertelden, is te pijnlijk om op te schrijven. Hongerig en wanhopig dwaalden zij rond. Eerst stierf er één van de kinderen van honger. De vader liep als een razende overal rond, om wilde planten en wortels voor de zijnen te zoeken.

Bij zijn terugkeer vond hij zijn tedere vrouw en haar ander kind ook dood — dood van honger!

Hij begroef ze — en verdween in de woestijn!

4. NOG EEN SCHIPBREUK.

1. In de maand April, 1554, stiet een ander portugees schip op een rif bij onze Zuidkust. Dit gebeurde een weinig ten westen van de mond van de Umtata rivier.

2. Er waren 153 Portugezen en ruim 324 slaven aan boord. In enkele minuten was het vaartuig stuk geslagen, en vierenvijftig Portugezen en ruim honderd slaven verdronken in de ruwe wateren. De overigen bereikten het strand.

3. Wat nu begonnen? Sommigen wilden te voet naar de Tafelbaai gaan. Dit plan werd echter afgestemd, omdat men bang was voor de Hottentotten. Anderen wilden een vaartuig bouwen, om later daarmee naar Sofala te varen. Ook dit voorstel viel door.

4. Te kwader ure werd er besloten naar Delagoabaai te stappen. Zij verlieten de kust om te zien of er ook voedsel bij de inlandse stammen te krijgen was. Na vier dagen reizen kwamen zij bij een kafferkiaal aan, maar het bleek spoedig, dat de wilden slechts van wortels en planten leefden. Het land was dor en woest. Er was niets te eten, zo te zeggen. Dus keerden zij naar de zee terug.

5. Langs het strand zetten zij de vermoeiende reis langzaam voort. Zij leden veel gebrek, en eer zij de Umzimvubu bereikten, waren er reeds enigen bezweken.

6. Bij de mond van die rivier hadden zij het geluk welgezinde Kaffers te vinden. Zij kregen ook wat voedsel te koop. Dat gaf wat verlichting. Ja, het was hun daar zo aangenaam, dat twee Portugezen en dertig slaven er achterbleven. Zij hadden genoeg van de zware tocht.

7. De anderen gingen verder langs de natalse kust voort. Te Port Natal vonden ze een Portugees en enige slaven, die tot de Sousa's gezelschap hadden behoord. De Portugees sloot zich bij zijn landgenoten aan.

8. De verdere lotgevallen van het gezelschap kan men zich wel voorstellen. De kapitein en nog een van de partij verdronken in de Tugela. Van tijd tot tijd werden ze door naturellen aangevallen. Gedurig lieten ze van hun getal achter.

9. Op 7 Julie kwamen er slechts zesenvijftig Portugezen en zes slaven bij Delagoabaai aan. Zij zagen er als geraamten uit. Hun juwelen waren voor voedsel verruild, hun krachten uitgeput, ze waren meer dood dan levend.

10. En nog was 't einde van hun lijden niet gekomen. Maanden en maanden moesten ze op de ongezone,

woeste kust wachten, eer het portugese schepje uit 't noorden opdlaagde.

II. Eindelijk kwam er een zeil in 't zicht; maar toen was het voor de meesten hunner reeds te laat. Slechts twintig Portugezen en vier slaven zeilden op 3 November naar Sofala.

— — — — —

5. EEN SCHADUW VAN WAT ER KOMEN ZOU.

1. „Coming events cast their shadow before them”, zegt een engels spreekwoord. Dat wil zeggen: men ziet soms tekens van wat er later gebeuren zal, lang voor die gebeurtenis plaats vindt.

2. In zekere zin kan dit spreekwoord op een daad van twee engelse scheepskapiteins toegepast worden. Zonder het te weten hebben Fitzherbert en Shillinge zulk een „schaduw van de toekomst” op de Tafelbaai doen vallen.

3. Het gebeurde ih 1620. In die dagen behoorde de Kaap en de Tafelbaai aan de naturellen. De Nederlanders hadden zich toen nog niet op onze zuidwestkust gevestigd. Zij zeilden er voorbij naar de Oost, even als de Portugezen vóór en de Engelsen ná hen deden.

4. Er werd wel gewoonlijk te Tafelbaai geankerd, om vers water en vlees op te doen. Verder kwam het echter in die dagen nog niet.

In 1652, zo als elk zuidafrikaans kind behoort te weten, werd er voor 't eerst een kleine kolonie aan de Tafelbaai gesticht — door de grote Jan van Riebeeck.

5. Maar wij moeten naar de engelse kapiteins terug,

die onwetend een profetiese daad in 1620 aan de Kaap verrichtten.

6. Shillinge kwam er 't eerst aan met vier schepen. Hij was op weg naar 't oosten. Kort daarna liep Fitzherbert met nog twee schepen de Baai binnen. Zo waren er bij geval zes engelse schepen in de Tafelbaai.

7. Zij vonden niet minder dan negen grote hollandse schepen in de Baai. De Nederlanders hadden in die dagen het grootste deel van de handel op Oost-Indië in handen. Vandaar dat er zo veel van hun schepen gedurig de Baai aandeden.

8. Gelijk licht te begrijpen is, maakten de hollandse en engelse officieren spoedig kennis met elkaar. Zo kwam het, dat Fitzherbert uitvond, dat de Nederlanders nog al belang stelden in de omstreken van de Baai. Ja, hij hoorde ze toen reeds spreken van een plan, om er later zelfs een kolonie te komen stichten.

9. Dit maakte de eerezucht van Fitzherbert gaande. Hij kreeg grote gedachten. Shillinge deelde zijn plannen en zijn geestdrift. De Hollanders waren niet zodra uit de Baai, of de engelse officieren hielden een vergadering

10. Op 1 Julie kwamen er eenentwintig officieren bijeen, waaronder de beroemde William Bassin zich ook bevond. Daar en dan werd besloten het land om de Tafelbaai voor koning Jacobus I in bezit te nemen.

11. Op 3 Julie werd er dan ook een proklamatie in die zin met grote plechtigheid afgelezen en de engelse vlag werd op de bekende „Lion's Rump” — een hoogte vlak bij het tegenwoordige Kaapstad gehesen.

12. Koning Jacobus had echter de handen zo vol van andere grote zaken, dat hij de vriendelijke daad

van Fitzherbert en Shillinge niet bekrachtigde. Hij nam geen notitie van de zaak. Alzo kwam er van deze anneksatie van de Tafelbaai in 1620 niets te recht. De schaduw viel er voor een ogenblik -- maar de werkelijkheid liet nog honderde jaren op zich wachten.

—

6. DE HAARLEM.

1. Wat er toch niet al uit een geringe gebeurtenis soms voortspruit! Als door een toeval werd er een hollands kolonie aan de Kaap gesticht. Zo zijn er meer van die schijnbare toevalligheden in de geschiedenis van landen en volken gade te slaan.

Wonderlijk zijn Gods wegen met de kinderen der mensen!

2. Er strandde in 't begin van 1648 te Blauwbergstrand een schip. 't Was een hollands schip. Het behoorde aan de grote „Verenigde Nederlandse Oostindische Kompanjie.” Het was de Haarlem.

Wat is er al niet uit die éne gebeurtenis voortgevloeid! Hoe veel schakels zijn er niet aan die éne schakel langzaam maar zeker gehecht!

3. De bemanning van het schip moest leven, niet waar? — Zo gingen zij een geschikte plaats zoeken om hutten te bouwen en zaad te zaaïen. De beste plek was tussen de Tafelberg en de zee. Daar vloeide er een stroom water. Daar konden er groenten en graan gewonnen worden.

Die plek was in 't midden van wat vandaag de Kaapstad is!

4. De Hollanders hadden wat tuinzaad van het wrak gered. Ze waren flinke tuiniers en spoedig hadden ze er een net tuintje aangelegd en aten hun eigen groenten.

5. Van de Hottentotten ruilden ze vee in overvloed.

Dus was het leven hun niet zo erg onplezierig. De grond bleek vruchtbaar te zijn; het klimaat gezond en aangenaam. Er was slechts één lastige gast: de hevige zuidoostewind.

6. Bijna zes maanden bleven ze daar. Toen liep er een vloot uit Indië de baai binnen, die de gestrande reizigers naar hun vaderland terugbracht.

7. Daarmee zou hun „picnic” op onze kust echter niet eindigen. Twee knappe officiers van de Haarlem, Leendert Janssen en Nicolaas Proot, schreven een uitvoerig verslag van al hun ondervindingen aan de directeuren der Kompanjie.

Zij gingen nog verder: zij pleitten sterk voor het stichten van een vast handelstation aan de Kaap.

8. Hun woorden vonden weerklank en in Augustus 1650 besloot het bestuur der maatschappij zulk een station aan de Tafelbaai te stichten.

9. Enige schepen werden voor dat doel uitgerust. Toen kwam de vraag: wie zou er aan 't hoofd der grote onderneming geplaatst worden? Veel hing er af van de rechte keuze.

Zou Proot niet de man zijn? — Men vroeg hem, of hij de zaak onder zijn leiding wilde nemen. Neen — hij had er geen lust toe: de zuidoosters hadden hem mogelijk afgeschrikt!

10. Wie nu? — Wacht! er is een wakkere dokter, die ook de toestanden aan de Kaap goed had waargenomen. Hij was scheepsdokter op een van de schepen,

die de bemanning van de Haarlem van de Kaap naar Holland terugnamen. Toen hij aan de Kaap vertoefde had hij zijn ogen goed gebruikt. Hij had ook een vast geloof in de toekomst ener Kolonie te Tafelbaai. Boven al had hij een ijzeren wil en een helder doorzicht.

Alzo kwam het, dat **Jan van Riebeeck** gekozen werd om naar de Kaap te gaan, en op 6 April 1652 de Tafelbaai binnenzeilde. De jonge kolonie groeide langzaam maar zeker aan. De kolonisten namen toe in getal en na verloop van jaren verspreiden zij zich over een groot deel van Zuid-Afrika.

12. De kaart van ons land is tans gevuld met hollandse namen van dorpen en steden, bergen en

baaien, rivieren en distrikten. Van de Kaap tot Delagoabaai, van de Bergrivier tot de Oranje en de Vaal; in Natal en in Transvaal — overal leest men hollandse namen.

Welk een lange ketting kronkelt zich van Blauwberg strand over geheel Zuid-Afrika!

JAN VAN RIEBEEK.

7. SLAVEHANDELAARS EN MENSEËIERS.

1. Vele mensen in ons land hebben de gewoonte, om van de „goede oude tijden” gedurig te spreken. Al het oude is hun aangenamer dan het nieuwe. Wat voorbij is, is hun beter dan wat heden bestaat. Met een diepe zucht spreken zij met hun bureu en vrienden over de „goede oude tijden”.

2. Dat er veel goeds in de oude tijden was, valt niet te ontkennen. Maar er is ook veel in de nieuwe tijden dat prijzenswaardig is. Het boze en het goede zijn altoos met elkaar gemengd. Niet achteruit alleen, maar ook vooruit en rondom ons moeten wij kijken, als wij onze medemensen tot nut willen zijn.

3. Een tijd geleden las ik een boek, waarin de lotgevallen van zekere Andrew Battle beschreven staan. 't Is om ons de haren te berge te doen rijzen.

4. Hij was een engelse matroos, die in een oorlog met de Portugezen gevangen genomen werd. Naar de gewoonte van die dagen werd hij gedwongen voor de Portugezen te werken. Zo ging hij tegen 't einde van de zeventiende eeuw met ze naar de westkust van Zuid-Afrika.

5. De Portugezen gingen slaven op onze kusten halen. Even boven Mossamedes zagen zij een groot aantal inboorlingen, met wie ze spoedig een voordelige handel dreven.

6. De naturellen noemden zich Gaga's en hun opperhoofd heette Gaga. Deze Gaga's nu waren dapper en wreed en maar al te bereid om de vreemdelingen van slaven te voorzien. Zij vingden negers bij honderden, die ze voor een bagatel aan de Portugezen verruilden.

7. Vijf maanden lang duurde deze handel in mensen. Drie grote vrachten slaven werden naar Portugal gevoerd. Zo ging het in ons arm Afrika in de „goede oude tijden”.

De Gaga's waren menseeters! Zij aten de lijken der negers, die zij in hun gevechten doodden.

8. Toen de slavehandelaars echter voor de vierde maal kwamen, was Gaga er niet te vinden. Hij was naar de binnenlanden vertrokken.

De Portugezen, op winst belust, volgden hem na. Vijftig man, waaronder ook Battle zich bevond, marcheerden het land in.

9. Na twee dagen reizen kwamen zij bij een groot Kafferkapitein aan. Deze wilde de gewapende blanken gebruiken, om zijn eigen vijanden te gaan bevechten.

De Portugezen hielpen hem, maar daarna wilde de Kaffer ze niet laten wegtrekken, tenzij zij één hunner bij hem achter lieten als borg, dat zij weer zouden terugkomen.

10. De arme Engelsman werd natuurlijk als borg door de Portugezen achtergelaten.

Daar zien wij dan nu onze Andrew Battle alleen gelaten onder de wilden van Zuidwest-Afrika. Een geweer had hij en wat kruit en lood werd hem gegeven. Ook beloofden de Portugezen hem na twee maanden weer te komen verlossen.

11. De twee maanden verliepen en niemand daagde op. De Kaffers werden boos, daar zij handel met de blanken wensten te drijven. Andrew Battle liep groot gevaar 't leven te verliezen, daar de naturellen hem in hun woede wilden doden. De kapitein was echter gelukkig zijn vriend, verlostte hem uit de handen zijner vijanden en gaf hem de vrijheid.

12. Battle, die intussen gehoord had waar de Gaga's zich ophielden, vluchtte naar hen. Hartelik werd hij door Gaga verwelkomd. Hij had immers een geweer en kruut en lood. Dat kon van pas komen! Vandaar de grote vreugde over zijn aankomst.

13. Vier maanden bleef de Engelsman bij de Gaga's wonen, en „al die tijd”, zegt hij, „waren zij bezig te drinken en te dansen, feest te vieren en mensevlees te eten”. Er waren niet minder dan 16.000 in 't kamp!

Daarna begon een tocht van zestien maanden, waarin de Gaga's links en rechts roofden en moordden.

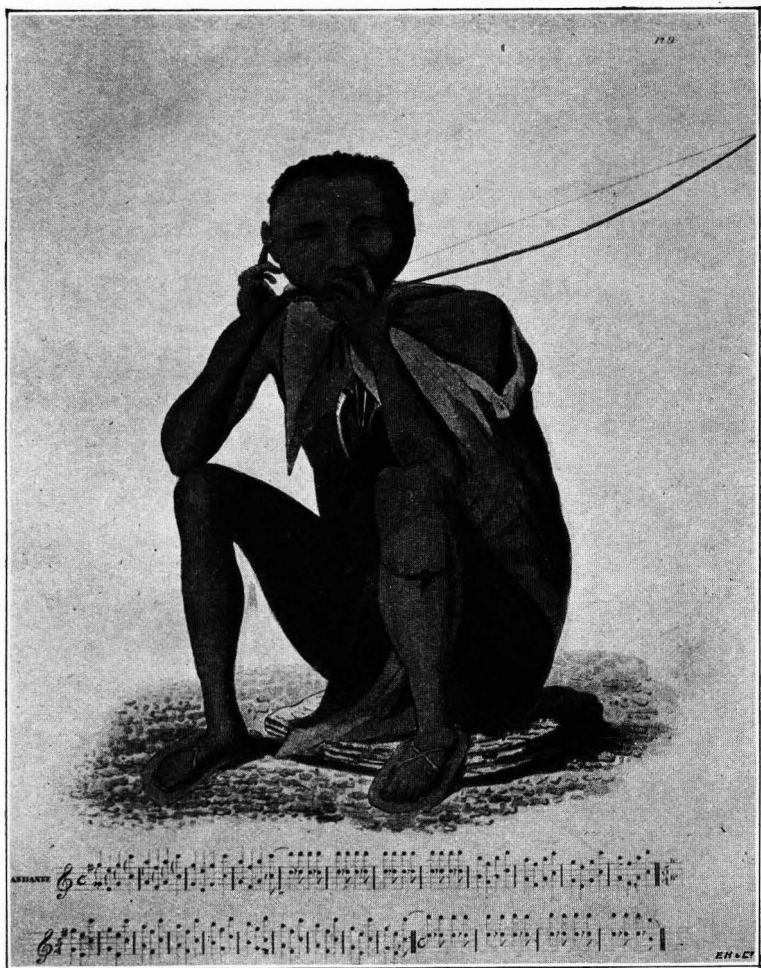
14. Battle werd gedwongen om mee te vechten en hij gedroeg zich zo dapper, dat Gaga hem zeer op prijs stelde. Ja, het opperhoofd beval zijn mensen de blanke man overal op de tocht op de armen te dragen! Zo werd de matroos door de Gaga's letterlik en figuurlik op de banden gedragen.

15. Toen werden de toverdokters jaloers op hem. Zijn invloed werd te sterk. Hij moest weg.

Battle was maar al te blij om dit bevel van de tovenaars te gehoorzamen. Hij ging naar de kust en spoedig had hij weer het genot enige blanke aangezichten te zien.

8. DE TOVERDOKTER.

1. In 't laatste hoofdstuk hebben wij van toverdokters gelezen. Laat ons nu nog wat bij die wrede en machtige tovenaars stilstaan. Vreselike dingen hebben er in Zuid-Afrika door de invloed van die mensen plaats gegrepen. Wat zeg ik? nu nog gebeuren er

PORTRET VAN EEN BOESMAN (*volgens Barrow*).

soms akelige dingen in ons land, dank zij die zogenaamde toverdokters of regenmakers.

2. De zendelingen doen hun best de macht van die mensen te breken. De regeringen van de verschillende koloniën van Zuid-Afrika zijn er ook op uit om ze te dwarsbomen. Maar de blijde dag is nog niet aangebroken, dat er geen tovenaars en regenmakers meer zijn zullen. Nu nog geloven de meeste Kaffers in de toverij.

3. Dit blijkt onder andere uit een treurige geschiedenis, die in 1892 plaats vond. Onze grote en onpartijdige geschiedschrijver, George McCall Theal, vertelt het in een zijner boeken.

4. Een vrouw van Sigcawu, het Pondo-hoofd, werd krank. De toverdokter van het opperhoofd wist te zeggen, dat Ma Matiwane de schuldige was. Deze nu was de zuster van een ander opperhoofd, Umhlonhlo, en de weduwe van Sigcawu's eigen vader.

5. Toen Sigcawu klein was en zijn moeder stierf, paste deze vrouw hem getrouw op. Toch werd zij op bevel van Sigcawu gegrepen. Zodanig was de macht van de tovenaars zelfs in 't jaar 1892!

6. Bijna al haar klederen werden haar van 't lijf gescheurd. Zij werd gebonden en op de grond geworpen. Toen werden er mieren op haar ontbloot lichaam geworpen om haar te pijnigen. Zij werd aan de grond zo vastgemaakt, dat zij zich niet verroeren kon.

7. Als een Romeinse van ouds, zweeg de oude vrouw in al haar pijn. Zij liet geen geluid horen. Zij erkende geen schuld, want zij had immers niets kwaads gedaan.

8. Een ander middel werd toen bedacht om de

ongelukkige te martelen. Zij werd aan een lange stok vastgemaakt en boven een groot vuur gehouden!

9. Toen opende zij haar mond en zei, dat zij de schuldige was.

De toverdokter was echter nog niet voldaan. „Een hagedis en een mol hebben haar in haar boos werk bijgestaan” — zei hij.

„Waar zijn de hagedis en de mol? Breng ze voor de dag!”

Geen antwoord kon de oude vrouw hierop geven, want zij wist niets van mol of hagedis.

10. Nog drie maal werd zij in drie dagen tijds boven 't vuur geroosterd. Zij had echter niets te vertellen.

Eindelijk kwam 't geval ter ore van een agent der kaapse regering, die de oude heldin halfdood uit de handen van de toverdokter verlostte.

11. Zo handelde de blinde, bijgelovige Sigcawu met zijn trouwe schoonmoeder. Zo martelt de wrede heiden zijn eigen vlees en bloed op 't woord van een tovenaar.

Gehele families, ja ganse kralen, zijn op de wenken van die mensen uitgerooid.

Het bijgeloof, zowel als het geloof, heeft zijn martelaren en helden!

12. Indien het bovenstaande in 1892 kon gebeuren, hoe moet het niet in de „goede oude tijden” in ons land zijn toegegaan? — Wie kan de vrees van gehele volkeren voor die afschuwelijke toverdokters beschrijven? Kijk maar naar 't portret van één hunner, als je dat ergens in een boek kunt vinden. Van 't hoofd tot de voeten is hij met allerlei viesse dingen behangen. Ook is hij bont geschilderd, om hem nog meer naar een paaiboelie te doen lijken.

13. Als er een grote ziekte onder de mensen of een pest onder 't vee komt — als er een slechte oogst is, of de koning ziek wordt — dan moet de grote paai-boelie voor de dag komen. Hij alleen kan de schuldige aanwijzen. Daartoe helpen hem de geesten, met wie hij in gemeenschap leeft. Zo zegt hij.

14. „Wie is het, die ons betovert?” — roept het volk uit. „Laat de tovenaar hem of haar aanwijzen, anders gaan wij allen verloren.”

Al het volk loopt saam. Mannen, vrouwen en kinderen zitten in een kring. Daar komt de toverdokter aangestapt. O! wat ziet hij er akelig uit!

Hoort! hij prevelt iets binnensmonds. Niemand kan hem verstaan, behalve de geesten. Al prevelend begint hij nu te dansen; plotseling staat hij stil en houdt hij de voorvinger op iemand gericht!

15. Deze is de schuldige! Weg met hem! Weg met haar!

Dikwels werd de ongelukkige dood gemarteld. Gewoonlik wees de slimme vent mannen of vrouwen aan, die veel vee of veel invloed hadden. Niet zelden maakte hij zijn persoonlijke vijanden op die wijze van kant. Het opperhoofd of de toverdokter of beiden hebben belang bij dat voorgewende hekswerk!

Hoe dankbaar moeten wij niet zijn, dat wij van het bijgeloof der heidenen verlost zijn!

9. DE HOTTENTOSGOD.

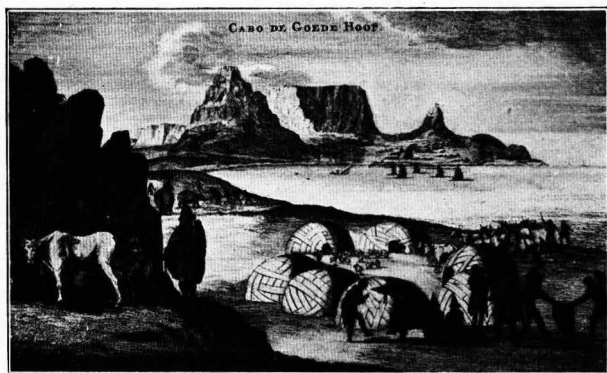
I. Het bijgeloof onder de inboorlingen van Zuid-Afrika heeft echter ook een onschuldige en kinderachtige zijde. 't Is om te lachen — indien men er niet

om weent! — als Peter Kolben ons van de hottentotsgod verhaalt.

2. Deze Kolben was een geleerde Duitser, die in 1705 en daarna in Zuid-Afrika rondreisde. Hij heeft een boek over zijn reizen geschreven, dat zeer lezenswaardig is.

Maar wij moeten naar de hottentotsgod terug.

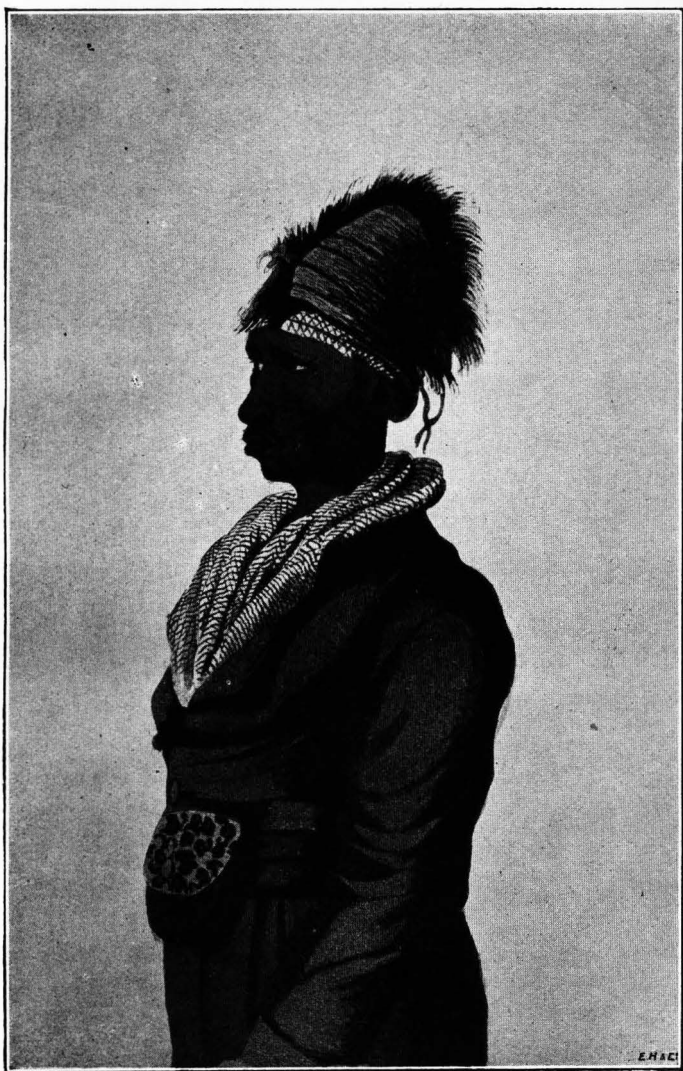
3. Wat is dat nu voor een ding? — Wel, 't is niets

HOTTENTOTS DORP AAN HET STRAND
VAN TAFELBAAI 1700.

om bang voor te worden. 't Is geen tovenaard of regenmaker of paaiboelie. 't Is een klein diertje, niet groter dan de pink van een kind. De hottentotsgod is groen van kleur en schraal van lijf, hij heeft vleugels en ook 'n paar horentjes.

4. Elk kind in ons land heeft het diertje gezien. Geleerde mensen noemen het *mantis* ('t Latijn voor „profeet”), omdat de Hottentotten er zoveel eerbied

EEN HOTTENTOT (*volgens Burchell*) 1812.

voor betoonden. Gewoonlik wordt het eenvoudig de hottentotsgod genaamd.

5. Waarom dan? — Dat zullen we uit de pen van Peter Kolben nu vernemen. Hij schrijft als volgt: —

De Hottentotten vereren dit diertje als een god. Als het in een kraal te land komt, vergaderen de bewoners der kraal zich er om heen. Zij zingen en dansen van vreugde. *Boegoe* poeder wordt er over de kraal gestrooid. Twee vette schapen worden als dankoffer geslacht.

6. Zij geloven, dat het insekt ze voorspoed en zegen voorspelt. Zij denken, dat zij gereinigd zijn door de genadige tegenwoordigheid van het diertje. Gaat het bij geval op een van hen zitten, dan wordt zulk een persoon als een heilige vereerd. Overal rond wordt de blijde tijding verspreid. De vetste os wordt geslacht ter ere van die gebeurtenis.

7. Geen Hottentot zal ooit dat diertje tergen of bezeren, zegt Kolben verder. En dan vertelt hij een aardig geval van een duitse jongen.

8. Die jongen speelde eens bij een kraal dicht bij Kaapstad, toen er plotseling een hottentotsgod op het toneel kwam. De Hottentotten liepen allen naar het diertje om het te vereren. De jongen trachtte weer het diertje te vangen.

9. Daar kreeg hij het insekt werkelijk beet!

De Hottentotten begonnen te schreeuwen van angst. De kleine Duitser wist niet wat er gaande was.

„Wat gaat hij er mee doen? Zal hij het doden?” riepen de zwarten elkander toe met vreze en beving.

10. De kleine jongen begon ze toen te tergen. Hij deed alsof hij het ding wilde doden. Als gekken spron-

gen de zwarten rond. Zij liepen naar hem en smeekten hem om het toch niet te doen. Er zou een grote vloek op hen allen vallen, als dat gebeurde, gilden zij uit.

II. Toen liet de kleine tergeest het diertje los en de Hottentotten juichten en dansten van verrukking. Zij omringden hun „god” om hem te eren, vast gelovend, dat zij van een groot gevaar gered waren!

Zo vertelt ons Peter Kolben.

IO. WILDE DIEREN AAN DE KAAP.

1. De tegenwoordige inwoner van Zuid-Afrika kan zich geen denkbeeld vormen van de menigte wilde dieren, die er vroeger overal rond in ons land te zien waren. Men moet tans benoorden de Zambezi gaan, om enigszins een gedachte te krijgen van de massa's wild van allerlei aard, die wij in de „goede oude tijden” hadden. Vooral de roofdieren hebben natuurlijk een grote rol in die dagen in onze zuidhoek gespeeld.

2. Jan van Riebeek schreef een dagboek, waarin hij gedurig van gevaarlijke leeuwen vertelt. Zij schuilden in de bossen en klipscheuren rondom de Kaap. 's Nachts vooral had de wakkere kommandeur veel last van die leeuwen. Zijn groentetuin werd gedurig door de lastige bezoekers beschadigd. De schaapkralen werden telkenmale bezocht.

2. Op 'n morgen, bijvoorbeeld, zag onze kommandeur vele sporen van wilde dieren in zijn tuin — en kort daarop sprong er een grote leeuw geen vijftig treden van hem op. Gelukkig liep de leeuw kalmpjes en statig naar de Tafelberg, zonder Van Riebeek te naderen.

4. Bij een andere gelegenheid — zo verhaalt het dagboek ons — reden er een partij Hollanders op een wagen naar Rondebosje, dicht bij Kaapstad. Een magere, oude leeuw wilde op de heldere middag een van de paarden tot spijsze hebben. Geen vuurwapen bij zich hebbende, moesten de mannen in de wagen het dier met stokken en een woest geschreeuw afschrikken.

5. In de nacht wist diezelfde leeuw de kraal binnen

DE MOEDERKERK TE KAAPSTAD.

het fort te bezoeken en twee man te wonden, eer hij doodgeschoten werd.

Zo ging het in de dagen van Jan van Riebeeck te Kaapstad toe!

Vroegere reizigers zagen ook wel zeekoeien zich in een moeras in 't midden der tegenwoordige Kaapstad vermaken!

Dat moeras was ongeveer waar 't huidige Kerkplein, vlak achter de grote hollandse kerk te Kaapstad, tans is!

6. De bekende goeverneur Simon van der Stel had ook een kluchtige ontmoeting met een wild dier op zijn reis naar Namaqualand in 1685. 't Is wel om te lachen als men het verhaal in Theal's werken leest.

7. Het gezelschap bestond uit Simon van der Stel met drie slaven als persoonlijke bedienden, 56 Europeanen, 46 drijvers en leiders van de wagens en een aantal Hottentotten. Er waren er niet minder dan vijftien wagens, acht karren, benevens een koets, waarin de goeverneur zich bevond.

8. En toch werd de goeverneur bijna door een neushoorn doodgetrapt!

Het was nabij de Piketbergen, dat het ondiep onverwachts op het gezelschap aftuimelde en lijnrecht op de koets van de goeverneur stormde. Zijn Hoogheid sprong uit het rijtuig en werd door het monster achtervolgd.

9. Toen eerst knalde er een kogel, die het beest wel geen kwaad deed, maar in elk geval van koers deed veranderen.

Nu komen enige paarderuiters aan de beurt. De rinoceros stormt tussen hen in en zij storten holderdebolder van hun paarden af. Gelukkig is de neushoorn even bang voor de tweebenige schepsels, als deze voor hem --- zo laat hij ze ongehinderd op de grond liggen.

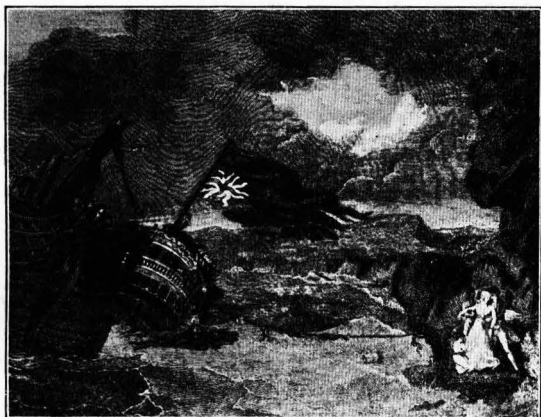
10. In volle vaart holt het beest met de staart omhoog een heuvel op. Poef! paf! dreunen de geweren van alle kanten, maar onze neushoorn rent ongedeerd voort en verdwijnt over de heuvel, die heden nog „Rhenosterrug” genoemd wordt.

11. 't Is natuurlijk de vrees voor het onbekende, dat het gezelschap zo onthutste. Zij hadden stellig nog

nooit een rinoceros gezien. Ook kwam het beest geheel onverwachts op ze af — vandaar het kluchtspel van Rhenosterrug!

II. UIT VAN REENEN'S JOURNAAL.

1. Op 4 Augustus, 1782, verging de Grosvenor, een engels schip, niet ver van de plaats waar het portugese schip met Dona Leonor in 1552 strandde.

HET WRAK VAN DE GROSVENOR.

Bijna al de passagiers kwamen veilig aan wal, maar weinigen bereikten de Kaap. Hun lotgevallen heb ik reeds in „Een zuidafrikaans leesboek” beschreven.

2. Twee jaar daarna ging een partij boeren, op last van de kaapstadse regering, om te zien of er nog van de passagiers of de bemanning van het schip ergens te vinden was. Niets werd echter door deze eerste ekspeditie uitgericht.

3. In 1790 werd een tweede tocht met hetzelfde doel ondernomen. Jacob van Reenen werd aan 't hoofd dezer partij geplaatst. Nog twaalf boeten en enige Hottentotten nam hij mee.

Gelukkig heeft van Reenen van dag tot dag iets omtrent zijn reis aangetekend — iets zeldzaams in ons land. Hoeveel nuttige boeken zouden wij niet gehad hebben, indien er meer dagboeken door onze grote mannen en vrouwen geschreven waren!

4. Laat ons nu op 'n paar bladzijden uit van Reenen's journaal letten. Ze zijn nog al merkwaardig en aandoenlik

„Op een hoogte gekomen,” zegt hij, „zagen wij verscheidene dorpen van de Hambona's. Deze naturellen zijn helemaal verschillend van de andere Kafferstammen. Ze zijn geelachtig van kleur en hebben lang, grof haar. Wij zonden vier man naar hun opperhoofd, Kamboosa, met een stuk koper en wat kralen.

5. „Later kwamen vijf van de Hambona's naar onze wagens en vertelden ons van een dorp met ‚bastaard Kristenen' in onze nabijheid. Zij zeiden, dat die mensen van schipbreukelingen afgestamd waren.

„Wij reden naar dat dorp en vonden, dat de mensen werkelijk van blanke oorsprong waren, en gedeeltelik ook van slaven en Oost-Indiërs afstamden.

6. „Wij ontmoetten er ook drie blanke oude vrouwen, die zeiden dat zij zusters waren en als kleine kinderen op de kust gestrand waren.

„Zij wisten echter niet van welke natie zij afstamden. Wij boden aan, ze met ons op onze terugreis mee te nemen, en ze schenen heel blij om dit te horen.

7. „Bij onze terugkeer, echter, zeiden de oude

vrouwen, dat zij liever wilden wachten, totdat zij hun graan geëogst hadden! — Later zouden zij gaarne met haar geheel ras, bestaande uit vierhonderd zielen, van haar tegenwoordige woonplaats willen vertrekken.

„De oude vrouwen schenen zeer geroerd, toen zij voor 't eerst weer mensen zagen van dezelfde kleur als zij hadden.”

— — — —

8. Van Reenen vertelt ook van een ontmoeting met een olifant.

Een grote olifant kwam dicht bij de wagens. Zij vuurden op hem en kwetsten hem meer dan eens. Hij viel tweemaal, maar stond weer op en kroop in een dicht doornbos.

9. Menende dat het dier dodelik gewond was, gingen Tjaart van der Walt, Lodewijk Prins en Ignatius Mulder naar de plek waar het zich verborgen had. Onverwachts kwam de olifant voor de dag. In een oogwenk kreeg hij Prins, die te paard was, met zijn snuit beet, rukte hem af — en trapte hem dood. Toen doorboorde hij het lichaam met zijn slag tanden en wierp hij het wel dertig voet van hem af!

10. De andere jagers wierpen zich van hun paarden af en sprongen het bos in. De olifant achtervolgde toen Van der Walt's paard en keerde daarna terug naar het lijk van de arme Prins.

11. Nog eens werd er op het woedende dier geschoten. Wederom werd hij gewond en nog eens gewond. Voor de tweede maal verdween hij in het bos. Toen Van der Walt en zijn makkers echter bezig waren om een graf voor hun ongelukkige reisgenoot te delven, kwam de olifant voor 't laatst op het toneel.

12. De boeren maakten zich weer gauw uit de voeten en de kwaadaardige en taaie olifant bleef alleen op het slagveld.

Terwijl hij echter bij het lijk van Prins stond, gaf van der Walt hem nog een kogel op honderd treden afstands. De anderen schoten ook en eindelijk bezweek het gevaarlike monster.

12. LE VAILLANT OP REIS.

1. In 1780 landde er een levendige en geleerde Fransman op onze kust. Hij kwam naar Zuid-Afrika om wat rond te reizen. Van 1780 tot 1785 bleef hij in onze zuidhoek en vele boeken vol heeft hij over zijn reizen en avonturen geschreven.

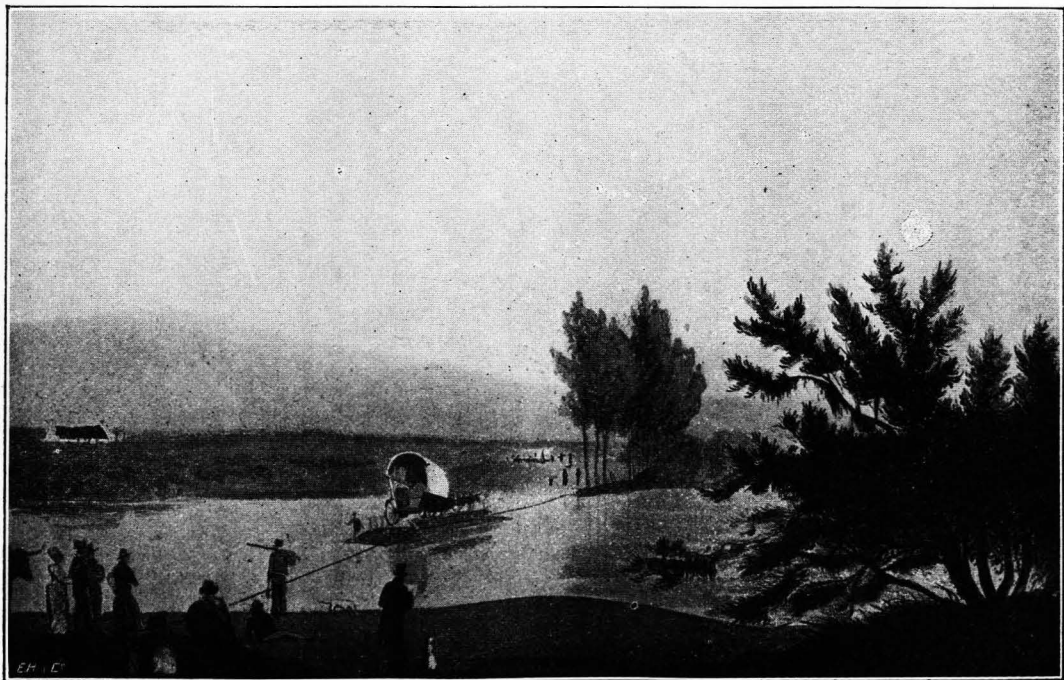
2. Deze reiziger heet Le Vaillant en dat hij prettig en goed schrijft, valt niet te ontkennen.

3. Eerst reisde hij langs de zuidoostkust naar de Knysna, Uitenhage en verder het Kafferland in. Hij kwam natuurlijk met onze beroemde Knysna-olifanten in aanraking.

Omtrent zijn eerste ontmoeting met die dieren schrijft hij als volgt:

4. „Op 't spoor der olifanten afgaand, kwamen wij bij een opene plek in het bos. Een mijner Hottentotten beklom een boom, om beter rondom zich te kunnen zien. Kort daarop gaf hij ons een teken, dat wij stil moesten zijn.

5. „Toen kwam hij weer af en wij hielden raad hoe te handelen. Hij leidde mij door het bos, totdat wij zo dicht bij de olifanten waren, dat ik ze als 't

OVER DE BERGRIVIER, 100 JAAR GELEDEN (*Burchell*).

ware kon aanraken. Toch zag ik ze in 't begin niet. Ik keek immers veel verder van mij af, dan waar de dieren waren.

„Daar zijn ze! Daar!” fluisterde mijn Hottentot mij ongeduldig in 't oor, maar ik zag al over ze heen. Ik zag wat ik grote, vale rotsblokken meende te zijn, meer niet.

6. „Eindelijk werd mijn oog door een lichte beweging in die vale massa's getroffen. Tegelijkertijd draaide een van de olifanten zijn kop om en... ik liet deze kans niet voorbij gaan. Ik mikte met mijn groot geweer op 't midden van zijn voorkop en het grote dier zonk dood ter aarde.

7. „Dit was echter nog maar het begin van de pret. Het spulletje zou weldra veel levendiger worden.

„Zo wat dertig olifanten werden door mijn schot verschrikt en vluchtten naar alle zijden. Ik loste weer een schot op een hunner, die dicht bij ons voorbij liep. Hij werd zwaar gewond en wij zetten hem achterna.

8. „Wij vuurden gedurig op het gewonde dier. Somtjids viel het, maar het stond telkens weer op. Eindelijk keerde de gewonde olifant zich woedend om. Wij gingen op de vlucht, maar mijn roer woog dertig pond en 't ging maar bezwaarlijk om weg te komen. Het dier was mij te gauw en kwam al nader naar mij toe.

9. „Wat nu gedaan? — Ik wist geen andere raad, dan mij achter een grote, gevallen boomstam te werpen.

„Pas was ik in mijn schuilplaats, toen het dier over de stam sprong — zonder mij te zien!

10. „Intussen maakte mijn volk zulke en geraas, dat het dier stil stond om te luisteren. Ik bleef doodstil liggen. De Hottentotten riepen naar mij van alle kanten, maar ik was te voorzichtig om een geluid te maken.

„Mijn zwijgen bracht mijn volk tot wanhoop. Zij gilden nog harder en erger dan te voren. Daarop werd de olifant beangst en liep haastig terug, nog eens over de boomstam springend.

II. „Geen zes treden van mij af deed hij het, zonder mij te zien!

„Toen hij een goed eind voorbij was, sprong ik op en zond hem nog een schot achterna. Het dier verdween echter voor goed in het bos.”

13. EEN VASTBERADEN MAN.

1. Van tijd tot tijd vertoefde onze franse reiziger te Kaapstad. Hij was een groot vriend van meer dan een hoge ambtenaar der nederlandse Oostindiese kompanie. Zo hoorde hij 't een en ander van de hollandse kolonisten, dat hem nog al boeide.

2. Zo verhaalt hij onder andere van zekere Staring, een Hollander, die zich heel kranig aan de Kaap gedroeg.

Er was een deens schip in de baai in tijd van oorlog en men had reden te vermoeden dat er ammunitie voor de vijand aan boord was. Wie die vijand was, komt er niet op aan.

3. Staring had bevel over de ankerplaats en meende, dat het zijn plicht was, zelf het schip te gaan onderzoeken. Hij ging met dat doel aan boord.

Nauweliks, echter, was hij op 't deens schip, of de kaptuin gaf bevel het anker te lichten. Hij wilde de zee in!

4. Staring was hem echter voor. Op een afgesproken teken, door Staring gegeven, dreunde de westelike batterij los. De kanonkogels vlogen om 't schip.

3. Tevergeefs vaart de Deen tegen hem uit. Tever-

VOORNAAMSTE KAMER IN EEN BOEREWONING, 100 JAAR GELEDEN
(volgens een oude tekening).

geefs dreigt hij hem aan de mast te binden en alzo aan de kogels van 't fort bloot te stellen.

De moedige Staring wil geen sein geven om het vuur van de batterij te doen ophouden. Ja, hij geeft weer hetzelfde sein als te voren en het vuur der batterij verdubbelt in kracht.

6. Toen werd het scheepsvolk woedend. Staring werd aangevallen, mishandeld en aan de mast vastgebonden. Maar hij lacht ze uit en spot met hen.

„Gij weet niet wat gij doet”, zeide hij: „Ziet ge dan niet, dat de kogels op mijn bevel komen en mij dus geen leed zullen doen?”

7. Zijn blufferij werd gelukkig bewaarheid. De kogels vlogen om hem heen, maar hij bleef ongedeerd. Het schip, integendeel, werd zo geducht beschoten, dat het spoedig onder de gevaarlike batterij moest gaan ankeren.

8. Staring had de strijd gewonnen; en later bleek het dat het deens vaartuig wel degelijk een smokkelaar was. Zo vertelt de Fransman ons in elk geval.

--

14. „ROODE ZAND” BAKENS.

1. Roode Zand is de eerste naam, die men aan het distrikt Tulbagh gaf. Het tegenwoordige Tulbagh heette „Roode Zand” ten tijde van Le Vaillant. Hij vertelt ons het volgende geval in verband met zijn bezoek aan dat deel der Kaap-Kolonie.

2. „Ik trad op een middag een boerewoning binnen”, zegt hij. „De hitte was groot en ik had rust van node. In de kamer, die ik intrad, vond ik een jong meisje. Ik groette haar. Zij zei, dat haar vader en

moeder van huis waren, maar weldra weer terug zouden zijn.

3. „Ik kon niet begrijpen, dat zij hun woning op de warmste tijd van de dag verlaten hadden.

„Waarom zijn zij uitgegaan?” vroeg ik haar. „Wij hebben van morgen”, antwoordde zij, „bericht gekregen dat iemand op onze grond een baken geplant heeft. De tijding heeft ons zeer ontrust. Dus zijn mijn ouders naar de plaats zelf gegaan, om de zaak te onderzoeken.”

4. „Ik begreep niet wat een baken of paal in de grond geplant betekende. Ik zag er niets in om de goede lieden te ontrusten en in de vreselijke hitte te doen uitgaan. In mijn onnozelheid bood ik haar aan die paal zelf te gaan uittrekken, als haar ouders die niet gevonden hadden. Wat de éne voorbijganger kon planten, kon de andere wel uitrusten, dacht ik.

5. „Het meisje antwoordde, dat zulks noch van haar, noch van mij, noch van iemand anders afhing. Haar vader zou er mij wel alles van vertellen, als hij thuis kwam.

6. „Weldra waren haar ouders terug. De vader prees zijn dochter, dat zij mij opgehouden had. De moeder bewees mij alle mogelijke bekefdheden. Wij gingen aan tafel zitten en gulle vrolijkheid heerste er gedurende de maaltijd. De bakenzaak was gelukkig geschikt en elkeen was voldaan.

7. „Ik wachtte geduldig op de grote historie van de bakens. De goede lieden zijn langzaam in 't vertellen — het verhaal kwam hierop neer: —

8. „Gij moet weten”, zei de vader, „dat hier in dit land het zien en het in bezit nemen van grond omtrent dezelfde zaak is. Als een inwoner van de Kaap een

plaats begeert, doorreist hij verschillende streken om goede grond te zoeken. Heeft hij een stuk grond naar zijn zin gevonden, plant hij er een baken op. Daarmee geeft hij te kennen, dat hij van de grond bezit genomen heeft. Dan keert hij naar de Kaap terug en vraagt hij de Regering verlof om wettig de plaats op zijn naam te krijgen.

9. „Gewoonlijk wordt dit toegestaan. — Daar zulk een plaats, echter, dikwels een vierkante mijl groot is, gebeurt het soms dat er moeilijkheden ontstaan. Bij vergissing, of ook wel met een kwaad oogmerk, wordt het baken op het land van iemand anders geplant. In dat geval komt er soms een lang proces van, dat gehele huisgezinnen in armoede stort.”

10. „Het gezond verstand der volkplanters, echter”, voegt de Fransman er bij „brengt zulke zaken soms heel gauw in orde. Zo ging het ook die dag te Roode Zand”

11. Tot zo ver volgen wij de schrijver. De vraag komt onwillekeurig in ons op: wie zou niet graag nu nog zijn baken in de grond van Zuid-Afrika willen steken, in de zekere verwachting van aldus grondbezitter te mogen worden?

—

15. EEN ZONDERLINGE JACHT.

1. Le Vaillant reisde ook naar Namaqualand en nog verder noordwaarts langs onze westkust. Hoort eens, wat hij van een zijner jachtpartijtjes in die delen vertelt. 't Is een zonderlinge soort jacht, voorwaar!

2. Ik had veel voedsel voor mijn mensen nodig, (schrijft hij), en het ging maar moeilijk de bokken onder schot te krijgen. In deze moeilijkheid beloofde een opperhoofd mij te helpen, indien ik op *zijn* wijze wilde gaan jagen. Hij zou mij dood op mijn gemak meer wild doen schieten, dan ik met mijn gehele gezelschap in een maand nodig had. Ik meende, dat dit slechts snorkerij was, maar liet mij toch overhalen om zijn raad te volgen.

3. Des anderen daags vóór zonop zond het opperhoofd vijftig van zijn volk op de heuvelen en hoogten, om het wild op te jagen. Tegen de middag kwam een hunner hem berichten, dat er verschillende troepen bokken bijeen gedreven waren, die welhaast in de vlakte zouden afdalen.

4. Het opperhoofd vertrok terstond met mij naar de vlakte. Hij plaatste mij bij een nauwe plek in de vallei, waardoor hij verwachtte dat de gehele troep bokken trekken zou. In deze verwachting werd hij dan ook niet teleurgesteld.

5. Niet lang waren wij daar of wij zagen stofwolken van de kant der heuvelen oprijzen. Hoe nader ze naar ons toekwamen, hoe groter schenen de wolken te worden.

6. Toen zei het opperhoofd, dat ik plat op de grond moest gaan liggen, met mijn aangezicht tegen de aarde, zoals hij zelf ook deed. En in die vreemde houding wachtte ik de uitslag van de jachtpartij in stilte af.

7. De bokken kwamen aan zo snel zij lopen konden. Zij liepen zeer dicht bij ons voorbij. Onze houding was zo onschuldig, dat wij ze niet van koers deden veranderen.

8. Toen er omtrent duizend bokken ons voorbij gestormd waren, stond het opperhoofd op en begon ze met

pijlen te beschieten. Ook zei hij tegen mij, dat ik maar vuren kon.

9. Ik begreep wel dat de bokken, eens in beweging zijnde, niet licht van richting zouden veranderen. Ik begreep ook dat de wilden ze zonder geraas met hun pijlen konden neervellen. Maar mijn geweer, meende ik, zou zulk een lawaai maken, dat zij ervan schrikken en omzwenken zouden.

10. Mijn bekommernis bleek echter ongegrond. Ik schoot in alle richtingen; ik velde de bokken neer naar hartelust; maar de troep bleef voorttrekken als te voren! De vrees deed ze slechts des te sneller in dezelfde richting voortrollen.

11. Ik schoot zonder ophouden. Dikwijls velden mijn kogels verscheidene bokken tegelijk. Ik kon nooit missen. Honderde en nog eens honderde kon ik die dag gedood hebben, als ik er lust toe had. Maar ik hield op met schieten, toen ik meende genoeg voedsel voor mijn gezelschap te hebben.

Zo schrijft de geestige Le Vaillant in zijn boek over Zuid-Afrika.

16. ONGELUKKEN OP ZEE.

1. In 1815 verongelukte een engels schip, de *Armiston*, op onze zuidkust. Het schip was op weg van Ceylon naar Engeland. Lord Molesworth en zijn vrouw en kinderen waren aan boord, alsmede vele passagiers officieren, soldaten, vrouwen en kinderen.

2. Op 30 Mei was de kapitein verplicht in een hevige storm en hoge zee het schip op de kust te sturen. Hij

hoopte op die wijze het leven der mensen te redden, maar hij vergiste zich deerlik. Tegen acht uur in de avond sloeg het vaartuig aan stukken in de branding. Slechts zes matrozen uit de 350 zielen, die er aan boord waren, bereikten het land!

3. Verbeeld u het toneel, dat het strand de volgende morgen opleverde! Overal rond lagen de lijken — ook die van Lord en Lady Molesworth, van de kapitein en van de kleinen. De zes geredden begroeven de doden en bleven daar tot 14 Junie.

4. Toen werden ze door zekere Jan Zwartz, een boerezoon, gevonden. Deze was op de jacht uit, en bracht ze naar zijns vaders woning. Daar werden ze een week lang goed verzorgd, eer zij naar Kaapstad gingen.

5. Het was in de nabijheid van Kaap Agulhas dat de Armiston strandde. Niet minder dan 331 lijken werden op de kust gespoeld en aldaar begraven.

6. Niet lang te voren was er ook een ander engels schip dicht bij diezelfde kaap vergaan, — maar op een gans andere wijze.

7. Het schip was met olie en wol beladen. Ongelukkig was er van de olie boven enige balen wol gepakt, en op de een of andere wijs drupte er van die olie op de wol en ontstond er een brand onder in 't ruim van 't schip. Dit werd tegenover Kaap Agulhas ontdekt.

8. De kapitein deed zijn best de „Vals Baai” te bereiken met zijn brandend vaartuig; maar de wind was hem tegen. Hij moest weer terug naar Kaap Agulhas. Ja, hij moest die Kaap voorbij zien te komen, want ten westen er van was de branding te groot en het strand te rotsig om 't schip op wal te sturen.

9. Welk een angst heerste er aan boord! De bemanning wierp gedurig emmers water op het dek, dat ondragelijk warm begon te worden. De nacht daalde en de verschrikking steeg ten toppunt.

10. Eindelijk werd de hitte aan boord te groot voor de passagiers. De kapitein liet de grote boot loshakken en al de passagiers en het scheepsvolk, behalve twee man, er in overbrengen. De boot werd door een touw aan het gedoemde schip gehecht en voortgesleept, terwijl de dappere kapitein met zijn twee trouwe helpers het schip bestuurde.

11. O! als het schip toch maar om de gevaarlijke Kaap Agulhas kon komen, eer het te laat zou zijn! De wind woei van het zuidwesten; als zij om de kaap waren, zouden zij ten dele beschut zijn en mogelijk in veiligheid kunnen landen.

12. Denk aan die worsteling tegen vuur en zee! Wie zal het winnen? — De inwendige vlam, of de Kapitein op het dek?

13. Goddank! tegen het schemeren van de morgen zeilde het schip om Kaap Agulhas de Struisbaai binnen.

Het was ook hoog tijd. De vlammen braken juist toen door het dek henen, en de kapitein en zijn twee helpers moesten zich in de boot werpen om het leven te behouden.

14. Het touw werd doorgehakt en het schip gleed in lichtelaaie vlam vooruit. Allen kwamen veilig aan wal, terwijl zij in de verte het brandende schip als een gloeiende komeet zagen verdwijnen.
